

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 5, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК [336.1:352] (043.5)

*І. І. Алексєєнко,
к. е. н., старший викладач кафедри фінансів,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

*I. Aleksieienko,
PhD (Economics), Senior Lecturer, Department of Finance,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic*

THE THEORETICAL BASIS OF DETERMINING OF THE FINANCIAL POTENTIAL OF THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNIT

У роботі обґрунтовано теоретичні основи визначення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці через конкретизацію його складових та факторів впливу. Розкрито сутність поняття «фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці» з деталізацією його характеристик. Під фінансовим потенціалом адміністративно-територіальної одиниці запропоновано розуміти сукупність власних, залучених та запозичених фінансових ресурсів і їх резерви. Останні можуть бути активізовані за допомогою реалізації певних можливостей (дій) суб'єктів економічних відносин адміністративно-територіальної одиниці, спрямованих на забезпечення соціально-економічного її розвитку. Визначено складові фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, які характеризуються факторами суб'єктивного і об'єктивного впливу на нього. Перелік складових фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці дозволяє конкретизувати напрями пошуку та реалізації резервів для його підвищення.

This work describes of the theoretical basis of determining of the financial potential of the administrative-territorial units of the through specification of its components and factors of the influence. The essence and the concept of "financial potential administrative-territorial unit" are proposed. The financial potential administrative-territorial unit is a set of their own, borrowed and borrowed funds and their reserves. The components of the financial potential of the administrative-territorial unit are determined. The components of the financial potential of the administrative-territorial are characterized by subjective and objective factors to influence it. The components of the financial potential of the administrative-territorial unit are allows finding and doing proposals for its increase.

Ключові слова: фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці, складові фінансового потенціалу, фактори впливу.

Keywords: financial potential of the administrative-territorial unit, components of the financial potential, the factors of influence.

Постановка проблеми. Визначальне місце в системі ринкових відносин держави та в механізмі їх регулювання відіграють фінанси адміністративно-територіальних одиниць. Як один із головних інструментів реалізації їх соціально-економічної політики, фінанси покликані сприяти розвитку виробництва, зростанню зайнятості населення, залученню інвестицій тощо. Це зумовлює необхідність удосконалення управління фінансовими ресурсами регіонів, яке повинно ґрунтуватися, передусім, на об'єктивному підході до оцінювання їх фінансового потенціалу, виявленні й мобілізації резервів його розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке коло питань з означеної проблеми висвітлено в працях таких вітчизняних та зарубіжних учених: З. Боді, А. Вагнера, В. Г. Боронос, Н. Б. Демчишака, М. А. Козоріз, Л. В. Тугай, І. І. Чуницької, С. С. Шумської та ін. Одночасно, наукові здобутки й накопичений практичний досвід з означеної проблеми все ще залишають дискусійними аспекти її вирішення, що потребує подальших досліджень.

Метою статті – є обґрунтування теоретичних основ визначення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці через конкретизацію його складових та факторів впливу.

Результати дослідження. Узагальнюючи підходи науковців до визначення поняття «фінансовий потенціал», під фінансовим потенціалом адміністративно-територіальної одиниці розуміється сукупності вже задіяних фінансових ресурсів, резервів незадіяних ресурсів, можливостей (дій) суб'єктів економічних відносин розробляти та активно впроваджувати заходи з виявлення й стимулювання залучення резервів фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці. Таке визначення корелює з кількісно-якісним підходом, який поданий у працях В. Г. Боронос, Н. Б. Демчишака, М. А. Козоріз, Л. В. Тугая і С. С. Шумської [1; 2; 3; 4; 7]. Так, зокрема, за кількісним підходом фінансовий потенціал визначається сукупністю фінансових ресурсів, фактично їх арифметичною сумою, за якісним – він досліджується як здатність, можливість формування та використання ресурсів [1; 4].

Ще однією особливістю поданого визначення є те, що в ньому виокремлюється така ознака, як резерви фінансових ресурсів. Саме на них, а не на вже задіяні фінансові ресурси, спрямовуються дії суб'єктів економічних відносин з метою забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці. Характер цих дій, їх реалізація або не реалізація суб'єктами економічних відносин (державою, за представництва органів державної влади і органів місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання різних форм власності й видів діяльності, які функціонують та розташовані в межах певної адміністративно-територіальної одиниці та її населенням) визначають можливості фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці та забезпечують динаміку процесу його відтворення.

Процес відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці за своєю суттю має динамічно-циклічний характер, тривалість якого становить, як мінімум, бюджетний рік. Залежно ж від стратегічних програм розвитку держави та її територіальних утворень у системі державного і місцевого бюджетування слід передбачати організацію процесу довготривалого (безперервного) відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці. Відновлення процесу відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці доцільно пов'язувати не лише з його кількісними та якісними характеристиками, а й брати до уваги його стан залежно від простору і часу [4]. З урахуванням усіх цих рекомендацій процес відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці можна представити так (рис. 1.).

На рис. 1 подано динамічне уявлення процесу відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, яке вказує на гіпотетичну зміну рівня фінансового потенціалу залежно від результатів функціонування адміністративно-територіальної одиниці та його просторово-часових характеристик.

Так, з позиції минулого, фінансовий потенціал визначається сукупністю фінансових ресурсів, мобілізованих суб'єктами економічних відносин досліджуваної адміністративно-територіальної одиниці та характеризується як досягнутий (ФП¹).

Залежно від напрямів і результатів використання фінансового потенціалу, а саме: просте чи розширене відтворення суспільного виробництва й суспільного споживання; задіяння фінансових ресурсів і можливостей з активізації їх резервів визначається сучасний рівень фінансового потенціалу (ФП²). За видовою характеристикою – це наявний (фактичний) фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці. Так, сучасний стан фінансового потенціалу може бути відтворений як на вже досягнутому рівні або нижче за нього (ФП² ≤ ФП¹), так і на більш високому рівні (ФП² > ФП¹).

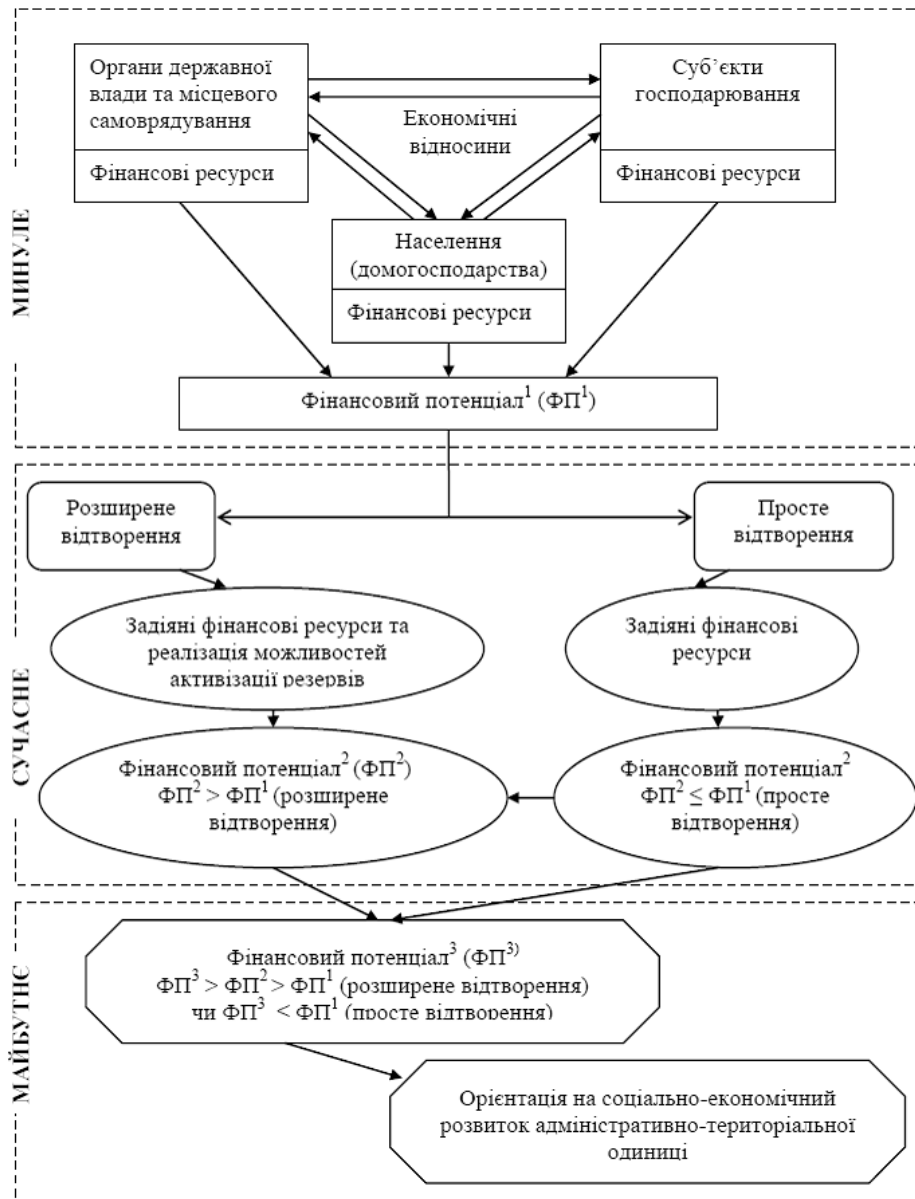

Рис. 1. Процес відтворення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці

Джерело: авторська розробка

Як висновок, можна стверджувати, що відновлення кількості та якості фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці, реалізація можливостей з активізації їх резервів, реалізація програм її стратегічного розвитку, розширене відтворення суспільного виробництва й суспільного споживання сприяє формуванню нового, більш високого рівня фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, орієнтованого на соціально-економічний розвиток.

Метою реалізації фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці є забезпечення її соціально-економічного розвитку. Тому майбутній його стан доцільно визначати як перспективний (ФП³ > ФП² > ФП¹), тобто такий, що орієнтований на досягнення вказаної мети. Однак, залежно від умов і результатів функціонування адміністративно-територіальної одиниці в попередні періоди, майбутній його стан може характеризувати просте відтворення суспільного виробництва й суспільного споживання (ФП³ ≤ ФП¹).

Отже, з позиції поданого вище визначення факторами, що впливають на рівень організації фінансового потенціалу слід поділити об'єктивні та суб'єктивні. Під суб'єктивними факторами слід розуміти такі, як: здатність суб'єктів (психофізичний стан), їх компетентність (знання, уміння й навички), функції та повноваження (права та обов'язки), ініціативність (здатність самостійно приймати рішення щодо доцільності виконання або невиконання тієї чи іншої дії) тощо. Об'єктивним фактором впливу на нього можна вважати ту сукупність наявних фінансових ресурсів і їх величину, що вже задіяна та не залежить від можливостей суб'єкта щодо мобілізації таких ресурсів.

Із посиланням на [5], треба вказати, що фінансові ресурси відіграють визначальну роль у забезпеченні функціонування адміністративно-територіальної одиниці, оскільки вони опосередковують процеси перетворення одних ресурсів на інші й надають їм кількісну оцінку. Це дає підстави зазначити, що з позиції конкретизації об'єктивних факторів впливу на фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці не потрібно обмежуватися лише кількісними та якісними характеристиками її фінансових ресурсів. Як зазначається в праці О. О. Школік [6], фінансовий потенціал регіону залежить від наявності елементів, що сприяють чи стримують економічне зростання, у тому числі від наявності природних ресурсів, стабільності соціальної ситуації та демографії.

Отже, фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці безпосередньо залежить від кількості та якості фінансових ресурсів та опосередковано – від стану інших її ресурсів. Тому при визначенні об'єктивних факторів впливу на фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці доцільно додатково враховувати рівень забезпеченості її природними, трудовими, інвестиційними, науковими та інформаційними ресурсами. Об'єктивність таких ресурсів виявляється в тому, що сучасний їх стан забезпечений результатами діяльності суспільства в минулому й може бути змінений лише у взаємодії з суб'єктивними факторами.

На рис. 2 подано схему взаємодії складових, які визначають фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці.

Відтворення інформації, поданої на рис. 2, дає уявлення про сучасні взаємозв'язки складових фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці.

Кількість і якість природних, матеріальних, трудових, інформаційних, наукових та інвестиційних ресурсів адміністративно-територіальної одиниці забезпечує наявну сукупність і приріст фінансових ресурсів та їх резервів, і так опосередковано впливає на її фінансовий потенціал. Додатково, з посиленням на вищевикладене, такий вплив визначаємо, як вплив об'єктивних факторів. Першочергово самі фінансові ресурси вже безпосередньо впливають на стан і рівень фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці.

Рис. 2. Складові визначення фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці

Джерело: авторська розробка

Інша складова фінансового потенціалу – можливості суб'єктивних економічних відносин до активізації резервів фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці, через ухвалення певних рішень щодо реалізації або не реалізації дії суб'єктивних, має суб'єктивний вплив на нього. Окремо цей вплив стосовно фінансового потенціалу опосередковується через дії, спрямовані на активізацію сукупності наявних фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці та їх резерви.

Висновки. Уточнене визначення поняття фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці дозволило окреслити й виділити основні його складові та конкретизувати фактори, які впливають на нього.

Склад та рівень наявних фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць визначається, перш за все, історичними, політичними та економічними процесами минулих періодів, які формують певний рівень ресурсного забезпечення їх фінансового потенціалу та є об'єктивними факторами, що безпосередньо впливають на нього. Резерви, як друга складова фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, можуть залучатись під впливом як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. До них відносяться ті фінансові ресурси, які об'єктивно вже сформовані за результатами діяльності суб'єктивних економічних відносин адміністративно-територіальної одиниці у попередні періоди, але з певних причин досі не мобілізовані до використання.

Такий резерв як можливості (дії) суб'єктивних економічних відносин виявлення та залучення фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці через ухвалення певних рішень щодо їх реалізації або не реалізації, мають суб'єктивний вплив на рівень фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць. У роботі під можливостями (діями) розуміються: цілі, сформовані системою управління бюджетним процесом; мотивації досягнення цілей; рівень реалізації компетентностей та соціальна активність фахівців, уповноважених формувати та впроваджувати програми соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Література.

1. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В. Г. Боронос. – Суми: СумДУ, 2011. – 310 с.
2. Демчишак Н. Б. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України: автореферат дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / Н. Б. Демчишак ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2011. – 20 с.
3. Козоріз М. А. Фінансовий потенціал регіону: економічна суть та структура [Електронний ресурс] / М. А. Козоріз, Г. В. Возняк // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2011. – Вип. 7 (25), Ч. 3. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_3/7.pdf.
4. Тугай Л. В. Економічна сутність фінансового потенціалу регіону та його оцінка / Л. В. Тугай // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 245–249.
5. Фомин П. А. Особенности оценки производственного потенциала промышленных предприятий: Библиотека экономиста: бизнес, планирование, бюджет [Электронный ресурс] / П. А. Фомин, М. К. Старовойтов. – Режим доступа : www.cis2000.ru/1/37_1_1.shtml - 81к.
6. Школик О. А. Стратегия повышения финансового потенциала российских регионов : автореф. дис. на соиск. ученой степ. канд. экон. наук спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит. / О. А. Школик. – Екатеринбург, 2012. – 20 с.
7. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С. С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55–64.

References.

1. Boronos, V. H. (2011), *Metodolohichni zasady upravlinnia finansovym potentsialom terytorii* [Methodological principles of the financial potential site], SumDU, Sumy, Ukraine, p.310.
2. Demchysyak, N. B. (2011), "Formuvannia finansovoho potentsialu investytsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy", Ph.D. Thesis, 08.00.08, Lviv. nats. un-t im. I. Franka, Lviv, Ukraine, p. 20.
3. Kozoriz, M. A. and Vozniak, H. V. (2011), "Finansovyi potentsial rehionu: ekonomichna sut ta struktura", *Ekonomichni nauky. Seria «Oblik i finansy»*, [Online], vol. 7 (25), Part. 3, available at : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_3/7.pdf.
4. Tuhai, L. V. (2007), "Ekonomichna sutnist finansovoho potentsialu rehionu ta yoho otsinka", *Rehionalna ekonomika*, vol.1, pp. 245–249.
5. Fomin, P. A. and Starovojtov, M. K. *Osobennosti ocenki proizvodstvennogo potentsiala promyshlennykh predpriyatij*, Biblioteka jekonomista: biznes, planirovanie, bjudzhet, [Online], available at : www.cis2000.ru/1/37_1_1.shtml

6. Shkolik, O. A. (2012), "Strategija povyshenija finansovogo potenciala rossijskih regionov", Ph.D. Thesis, 08.00.10 – finansy, denezhnoe obrashhenie i kredit, Ekaterinburg, Russia, p. 20.
7. Shumska, S. S. (2007), "Finansovy potentsial Ukrainy: metodolohiia vyznachennia ta otsinky", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 55–64.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2015 р.

